

UREDNIŠTVO IN UPRAVA
Videm - via Vitt. Veneto, 32
Tel. 33-46 - Poštni predal 186
Glavni in odgovorni urednik
VOJMIR TEDOLDI
Tiskarna T. Marioni - Videm

MATAJUR

GLASILO SLOVENCEV V VIDEFSKI POKRAJINI

Sped. in abb. post. II gruppo

N A R O Č N I N A :
Za Italijo: polletna 600 lir -
letna 1000 lir - Za inezemstvo:
polletna 800 lir - letna 1500 lir
Oglasi po dogovoru.
Posamezna številka 50 lir

Leto XVI - N. 1 (317)

Udine, 15. januarja 1965

Izhaja vsakih 15 dni

Zmaga demokratskih sil

Dne 28. decembra je bil izvoljen vodja socialdemokratov Giuseppe Saragat s 647 glasovi na 927 glasovalcev za predsednika italijanske republike.

Dolga glasna odobravanja so pozdravila branje 482 glasovnic, ki je nosila ime Saragat, s katero je socialdemokratski kandidat dosegel po 21. glasovanju potrebno absolutno večino za izvolitev.

Pred 21. volitvami je Giuseppe Saragat podal sledečo izjavo: «*Že drugič kandidiram za predsednika in želim, da bi se okoli mojega imena strnili glasovi vseh demokratskih in antifašističnih skupin*».

Saragat, peti predsednik republike, je bil že kandidat na Kvirinalu leta 1962 in sicer proti demokristjanu Antoniju Segniju, ki je bil izvoljen po devetih glasovanjih in ki je podal ostavke dne 6. decembra 1964. zaradi bolezni.

Prevladalo je zdravo mišljenje: po dolgi bitki, v kateri so se pomerile vse delujoče sile v italijanski politični realnosti in aktivne struje v okviru strank, je bil izvoljen mož, ki izraža rešitev ravnotežja in demokratske trajnosti v mučnem nastanku naše mlade republike.

Slaba primerjava, ki se je nekaterim zdela cele smešna — a zaradi demokracije jo je treba spoštovati do konca — je pomagala razjasniti silo težnje v okrilju strank in istorodnosti ali brez teh za merjenje njihovih razpoložljivosti za bodoče rešitve vlad.

Po plemeniti gesti socialističnega voditelja poslanca Pietra Nennija, ki se je odrekel kandidaturi in povabil socialistično stranko, naj glasuje za Saragata, je bil vsakdo prepričan, da bodo 21. volitve odločilne. Za Saragata so glasovali socialdemokrati, socialisti, republikanci, komunisti in del krščanske demokracije, ki je ob tej priliki pokazala, da se v notranjih strujah že dlje časa hudi spori in ki bi se mogli razviti v razcep. Glasovanja so se vzdržali poslanca od PSIUP (Socialistična stranka proletarske enotnosti), za katere se še ne ve katero politično linijo nameravajo pospešiti, medtem ko so liberalci in neofašisti nadaljevali glasovati za svoje kandidate in se tako jasno kvalificirali kot predstavniki najbolj zastopanih sil.

Izvolitev Saragata je zmaga demokratskih sil levice in pekoč poraz zastopanih krogov desnice. To je zmaga, ki mora razveseliti vse italijanske delavce in garancija proti vsaki nevarni spletki na težavni poti italijanske demokratske obnove.

PO 21. GLASOVANJU IZVOLILI PREDSEDNIKA REPUBLIKE

GIUSEPPE SARAGAT

Novi predsednik italijanske republike

Giuseppe Saragat se je rodil v Turinu 19. septembra 1898 in je torej star 66 let. Njegov oče, ki se je rodil v Sardiniji in se v mladih letih preselil v Turin, je bil znan odvetnik in novinar. Po končani srednji šoli se je Giuseppe Saragat vpisal na fakulteto za gospodarstvo in trgovino v Turinu, kjer je tudi doktoriral. Že kot študent je bil v stikih s skupino, ki se je zbirala okrog časopisa «*Rivoluzione liberale*» Piera Gobettija. Svojo prvo službo je nastopil v neki banki. Leta 1922, ko mu je bilo 24 let, se je vpisal v socialistično stranko prav tedaj, ko je bil fašizem na pohodu in ko je počenjal najhujše zločine zlasti v Turinu. Po umoru Matteottija ga je socialistična organizacija Turina poslala v Rim kot delegata na kongres stranke, kjer je vzbudil precej pozornosti zlasti zaradi svoje mladosti in zaradi svojega ognjevitve govoru, po katerem ga je socialistični voditelj Filippo Turati objel in pohvalil ter mu napovedal veliko bodočnost.

Po kongresu je postal član vodstva stranke. Istega leta se je poročil z Giuseppino Bollani, ki je pozneje prenešala s Saragatom vse tegobe življenja antifašističnega borce. Po nastopu fašistične diktature se je namreč moral leta 1926 skupaj z drugimi člani vodstva PSU — Enotne socialistične stran-

ke — preseliti v inozemstvo in zapustiti mlado ženo in sina. Najprej je odšel v Švico, potem pa na Dunaj, kjer so ga sprejeli voditelji avstrijskih socialdemokratov. Pozneje si je našel skromno zaposlitev, tako da je lahko preživel družino, ki je prišla za njim v emigracijo, toda tudi žena je morala prispevati s šivanjem. Na Dunaju je na Saragata vplivala zlasti znana «*avstro-marxistična*» šola Otta Bauerja, s katerim je sklenil prijateljstvo ter pisal za socialistični tisk. Nato se je Saragat preselil v Pariz, kjer so že delovali v emigraciji Turati, Treves, Modigliani, Buozzi, Rosselli in drugi. Zaposlil se je pri Zvezi francoskih združenj. Takrat je napisal tudi razpravo pod naslovom «*Humanisme marxiste*», ki je doživela precejšen odmev med socialističnimi emigranti in tudi med socialisti v vsej Evropi. Sodeloval je najprej pri «*Rinascita*», kjer so objavljali svoje članke tudi Turati, Treves in drugi, pozneje pa pri časopisu «*Libertà*». Podpisoval se je s pseudonimom «*Spertia*». Sodeloval je tudi pri društvu antifašističnih novinarjev «*Giovanni Amendola*». V prvih letih bivanja v Parizu je bil zastopnik P.S.U.L.I. v sklopu «*Antifašistične koncentracije*» v Parizu. Važno vlogo je odigral Saragat na socialističnem kongresu, na katerem je prišlo do zedinjenja med PSU in PSI, ki sta ga vodila Turati in Treves in PSI, ki ga je vodil Pietro Nenni.

Po nekaj letih bivanja v Parizu se je preselil v južno Francijo: ob izbruhu druge svetovne vojne pa se je zopet vrnil v Pariz. Ko so Pariz zavzeli Nemci, je odšel v St. Gaudens pri Tuluzi, kjer so se zbrali tudi ostali italijanski antifašistični emigranti. Takrat je pomagal organizirati Modiglianijev beg v Švico. Toda Gestapo je antifašiste neusmiljeno zasledovala in po 8. septembru je bil aretiran takoj po prihodu v Italijo, vendar ga je Badoglio vladna izpustila. Nato je odšel v Rim, kjer je bil ponovno aretiran skupaj s Pertinijem. Najprej so ga odpeljali v zapore v Regina Coeli, kjer je našel številne antifašiste. Potem so ga prepeleli v Ul. Tasso ter ponovno v Regina Coeli. Iz zaporov so ga osvobodili partizani s pogumno akcijo in lokavostjo. V ilegali je bil Saragat član izvršnega odbora PSUUP.

V prvi Bonomijevi vladi je postal minister brez listnice, nato pa je bil

imenovan za veleposlanika v Parizu, kjer se je ponovno sestal z družino. V tem svojstvu je imel stike s poznejšim papežem Roncallijem — Janezom XXIII. Leta 1946 je bil izvoljen za predsednika ustavodajne skupščine. V peti De Gasperijski vladi je bil podpredsednik in minister za trgovsko mornarico. Tudi v vladah Scelbe in Segnija je bil podpredsednik. Na znanem kongresu v palači Barberini, na katerem je prišlo do razkola v socialistični stranki, je postal voditelj nove socialdemokratske stranke PSDI, ki se je pozneje preimenovala v PSDI, ker je smatral, da je potrebno takratno ljudsko fronto razbiti ter da je bolj koristno sodelovati v takojmenovanih centrističnih vladah z demokristjani in liberalci.

Toda po dolgih letih je spoznal, da je centristem preživel in začel zagovarjati politiko levega centra. V Pralognanu se je sestal z Nennijem, da bi zopet združili PSDI in PSI. Brez dvoma spada Saragat še danes med najbolj odločne zagovornike politike levega centra. Najprej je sodeloval v Fanfanijevi tristranski vladi, ki so jo podpirali socialisti od zunaj. Nato pa je postal zunanji minister v dveh Moravijevih štiristranskih vladah levega centra, potem ko je bil predsednik zunanje-politične komisije v poslanski zbornici za časa Leonejeve začasne vlade. Zunanji minister je bil tudi v sedanjih Moravijevih vladah.

Že kot generalni tajnik PSDI je imel mnogo stikov z vsemi socialdemokratskimi voditelji v Evropi. Potoval pa je tudi v Sovjetsko zvezo, toda le iz študijskih namenov. Obiskal je še Latinsko Ameriko, Srednji vzhod in ZDA, kjer se je sestal s Kennedyjem. Kot zunanji minister je bil zagovornik atlanske in evropske politike. Toda vedno je poudarjal, da je potrebno krepiti mir, jamčiti varnost ter vztrajnost odstranjevanja vzroke konfliktov. Večkrat je ponavljal besede: «*Dokler se razpravlja, obstaja vedno upanje na sporazum*».

Novi predsednik republike je vdovec, ker je njegova soproga Giuseppina Bollani umrla pred dvema letoma. Sedaj živi v Rimu z družino svoje hčerke Ernestine, njegov sin Giovanni pa je v diplomatski službi in je bil v letu 1956 načelnik italijanske delegacije v jugoslovansko-italijanski mešani komisiji za izvajanje Posebnega statuta londonskega memoranduma.

GLAS IZ DEŽELNEGA PARLAMENTA

OSNUTEK ZAKONA ZA PROGRAMACIJO

Zakonski načrt predvideva tudi ustanovitev centra za programacijo in posvetovalni odbor, s katerim bodo sodelovali tudi organi za bonifikacijo hribovskih krajev

Deželni svet je začel razpravljati o zakonskem osnutku, o instrumentih in postopkih za deželno načrtovanje. Ta osnutek je pripravil deželni odbor, na kar ga je nekoliko spremenjenega sprejela prva deželna komisija z večino glasov. O njem sta nato podala na zadnji seji deželnega sveta večinsko in manjšinsko poročilo svetovalec Mizzau (KD) oziroma svetovalec Baccich (KPI). Razlika med stališčem večine in komunisti je predvsem v tem, da je za demokristjane in njihove zavznike ta zakonski načrt le predhodna priprava na pravi načrt o deželnem načrtovanju, ki naj bi ga pripravili kasneje; medtem ko predlagajo komunisti takoj 10-letni načrt za razvoj deželnega gospodarstva, za kar naj bi bilo potrebnih v tem razdobju 400 milijard. Kot smo že pisali se je svetovalec Baccich pri obrazložitvi svojega poročila pritožil nad tem, da daje zakonski načrt prevelika pooblastila deželnemu odboru in predsedniku, tako da ne bi imel deželni svet skoraj nič besede pri raznih izbirah pri sestavljanju pravega načrta. Sicer pa je sam poročevalec večine Mizzau poudaril, da tokrat ne gre za zakon o deželnem gospodarskem načrtu marveč je ta zakon le prvi pogoj za zakon o načrtu oziroma o politiki načrtovanja dežel, saj ustanavlja potrebne organe.

Besedilo zakonskega načrta je precej dolgo, zato ga objavljamo v kratkem izvlečku. Prvi člen določa, da spadajo naloge gospodarskega, social-

nega in urbanističnega načrtovanja v pristojnost dežele. Način uskladitve z vsedravnim načrtovanjem določa člen 2, ki prepušča deželnemu odboru nalogo določiti smernice za pripravo splošnega organskega načrta ter formulirati predloge državi v vidu tega, kar določa člen 50 statuta. Tretji člen določa, da bosta predsednik deželnega odbora ali odbornik kot njegov pooblaščenec imela nalogo uresničiti omenjene smernice, oziroma, da jih ostvarita v konkretnih pravnih aktih. Člen 4 pooblašča predsednika ali njegovega namestnika, da naprosita izvedence za občasne nasvete, da se dopolnijo sklepi stalnih izvedencev, ki jih predvideva člen 5, s katerim se ustanavlja deželni center za načrtovanje, ki bo v službi dežele. Člen 6 določa, da se lahko predsednik ali pooblaščenec odbornik poslužuje tudi raznih ustanov ali zavodov, ki so specializirani v načrtovanju. Za doseglo čimboljših rezultatov politike načrtovanja se poudarja da se izkoristijo čim širše izkušnje.

S členi 7 in 8 se ustanavlja posvetovalni odbor s stalnimi člani, ki jih imenuje predsednik in odbor na priporočilo pristojnih organizacij. Med te organizacije spadajo tudi sindikalne, ki delujejo na vsem deželnem področju. S tem se priznava važna funkcija sindikatov. Na isto raven se postavlja tudi organizacije delodajalcev in gospodarstvenikov sploh. Člen 9 določa, da bo predsednik posvetovalnega odbora lahko povabil na sestane

strokovnjakov izvedence za posamezne zadeve, ki bodo v diskusiji. S tem členom so hoteli od pomoči pomanjkljivosti, ker so ostale nekatere kategorije izključene iz posvetovalnega odbora, češ da je že zelo širok. Med te izključene organizacije spada tudi Slovensko gospodarsko združenje, ki ne deluje na področju vse dežele in ga zato niso sprejeli kot stalnega člana odbora. Lahko pa ga bodo pritegnili k diskusiji, ko bodo obravnavali kako zadevo z njegovega področja.

Člen 11 določa, da bodo po izrečenem mnenju posvetovalnega odbora in sklepu deželnega odbora predložili splošni organski načrt gospodarskega razvoja ali spremembe k njemu v pretres in odobritev deželnemu svetu. Seveda pa se iz tega vidi, da bo imel deželni svet samo nalogo, da bo dal le «*zadnji žegn*». Pri tem bo torej postopek naslednji: splošne smernice bo dal deželni odbor; znanstveno bodo izdelali načrt center, za deželni odbor; načrt pa bo odobril deželni svet. V teoriji bo imel torej svet zadnjo besedo, toda v praksi mu bodo servirali že popolnoma skuhano juho.

10. člen vsebuje predpise o organizaciji uradov za načrtovanje, člen 12 in 13 pa govorita o finansiranju organov, o izdatkih za pripravo načrta kakor tudi o nekaterih določilih o postopkih pri uresničevanju načrtovane politike.

Novi župani in občinski odbori v Beneški Sloveniji

AHTEN

Župan: Giuseppe del Mestre iz Vidma; Občinski odbor: Renato Traccogna, Aurelio Scubla.

BRDO V TERSKI DOLINI

Župan: Sergio Sinicco; Občinski odbor: Ottavio Vazzaz, Benvenuto Sgarbano, Giovanni Matigello in Giulio Lendaro.

DREKA

Župan: Mario Namor; občinski odbor: Gino Florjančič, Anton Trinko, Jožef Cicigoj in Mario Bernjak.

FOJDA

Župan: Roberto Celledoni; občinski odbor: Gustavo Jacobuzio, Giuseppe Basso, Bernardino Celledoni, Giovanni Grimaz, Domenico Pellizzo in Giovanni del Bianco.

GORJANI

Župan: Pietro Raffaello Baiano; občinski odbor: Virgilio Cragolini, Giacomo Placereani, Giovanni Cruder in Antonio Isola.

GRMEK

Župan: Lucio Zufferli; občinski odbor: Danilo Canalaz, Aldo Gus, Adriano Bernjak in Pio Marinčič. Ta zadnji pripada manjšini.

NEME

Župan: Antonio Comelli; občinski odborniki: Mario Pellizzo, Galina Aldo, Pellizzo Giovanni, Comelli Eugenio, Petris Erminio in Monai Vincenzo.

PODBONESEC

Župan: Giuseppe Chiabudini; občinski odborniki: Speccogna Renato, Crucil Felice, Dorbolo Alojz, Cencič Alojz, Batistic Livio in Crucil Graziano.

PRAPOTNO

Župan: Bruno Bernardo; občinski odborniki: Evaristo Zottig, Danilo Petruša, Gino Quercig in Tranquillo Martinič.

REZIJA

Župan: Piellich Marcellino; občinski odborniki: Farina Giusto, Madotto Renato, Beltrame Pericle in Miceli Luigi. Giusto Farina, ki je namestnik župana, pripada manjšinski skupini (PSDI).

SREDNJE

Župan: Stulin Aleksander; občinski odborniki: Anton Simončič, Anton Duriava, Livio Vogrič in Jožef Drekonja.

SOVODNJE

Župan: Ivan Černota; občinski odborniki: Ivan Maurič, Avgustin Celso Franz, Aldo Medves in Anton Loszsch.

ŠPETER

Župan: Corredig Gino; občinski odborniki: Zufferli Ferruccio, Sittaro Jožef, Bevilacqua Ivan in Jussa Albin.

SV. LENART

Župan: Sidaro Jožef; občinski odborniki: Tomazič Jožef, Simaz Alojz, Bernjak Aladino in Bernardino Anton. Ta zadnji pripada manjšini.

TIPANA

Župan: Coos Sandrino; občinski odborniki: Cormons Mario, Zussino Vito, Cuffolo Jožef in Tomasino Renato.

Zaradi pomanjkanja prostora nismo obrazložili kako je narodni sestav občinskih odborov in ker čakamo tudi, da bodo izvolili občinski odbor v Trbižu v Kanalski dolini. Že sedaj pa lahko povemo, da so vsi župani in občinski odborniki čisto slovenskih občin domačini, medtem ko so v jezikovno mešanih občinah sami Furlani.

GRENKO TODA RESNIČNO

Emigracija varnostna zaklopka

Naše njive so v inozemstvu, ki pa dajejo dobre pridelke predvsem državi - Bedno življenje v tujini bo moralo prenehati, ker hočemo živeti na naši zemlji - Koliko denarja so naši emigranti poslali domov v 15 letih in koliko fabrik se je zgradilo z njihovim denarjem

Kdo bi si mislil? Ze skoraj 100.000 je delavcev iz Furlanije, ki so bili primorani zapustiti svoje vasi in svoje drage in oditi s trebuhom za kruhom daleč od doma v širni svet. Kdaj bo vendar prenehala emigracija, ki je kriva, da se vse naše vasi stransko izpraznjujejo? Evo dolg in veličasten spreved furlanskih delavcev, ki demonstrirajo, da bi dosegli delo na domačih tleh in boljše življenjske pogoje

Na žalost življenje v tujini ni rožnato. V delavskih barakah, po menzah ali pa spanje po toliko in toliko v eni sobi na kupu, ni prijetno. Tudi hrana je slaba ali pa je niso vajeni naši delavci, posebno oni, ki delajo v Svisci, Nemčiji in Belgiji. V sanatorijih za tuberkulozo v videmski pokrajini je vse polno naših emigrantov.

Naši zidarji grade stanovanske bloke po vsej Zapadni Evropi: v Parizu, v Bruxellesu, v Zurichu, v Stuttgartu in drugih velikih mestih, doma pa ni nikogar, da bi popravil razpadajoče hrame.

Priti pa bo le moral čas, da bo nehalo to bedno življenje po svetu. Zakaj ni treba Svicarjem in Nemcem romati po svetu, zakaj ravno nam. Krivi so razni režimi, ki so nam vladali zadnjih sto let, ker niso ukrenili ničesar, da bi zagotovili delo na domačih tleh, nasprotno, emigracijo so vedno smatrali za »varnostno zaklopko«, kajti državi prinaša velik denarni dotok v tuji valuti. Če ne bi bilo tako, kako bi mogli industrializirati Severno Italijo? Bil je prav denar emigrantov, ki je pripomogel italijanskim industrialcem, da so mogli, posebno v začetni fazi industrializacije, nabaviti stroje v inozemstvu.

Emigracija pri nas ni starega da-

tuma, če izključimo Rezijo in Tersko dolino. Začela se je tik pred prvo svetovno vojno. Takrat so hodili večinoma na sosednjo Kranjsko in Koroško. V prvih letih tega stoletja so šli mnogi tudi v Ameriko. Emigracija v Francijo, kjer je največ naših izseljencev, se je pričela po prvi svetovni vojni. Bili so večinoma sezonski delavci ali pogodbeni delavci za določeno dobo. Lahko rečemo, da so skoraj vse hiše v Furlanski Sloveniji obnovili z denarjem, ki so ga prislužili v tujih deželah in poslali v Italijo.

Masovna emigracija se je pa pričela po tej zadnji vojni. Danes so naši ljudje raztreseni po vseh kontinentih: V Amerikah, Avstraliji, Afriki, največ pa seveda v evropskih državah. Najbrže je ni države, ki ne bi imela naših ljudi.

Koliko denarja so poslali domov ti emigranti? Točne statistike je težko napraviti, a približno se da vseeno izračunati. Statistični urad pri pokrajinski upravi v Vidmu je proučil koliko denarja so poslali furlanski emigranti v zadnjih 15 letih. Ugotovljeno je bilo, da so emigranti slovenskih občin poslali domov po uradni poti (Ufficio Italiano dei Cambi) od leta 1950 do koncem junija 1964 sledeče vsote:

1950 leta	Lit.
1951 »	1.850.500.000
1952 »	2.142.200.000
1953 »	2.036.150.000
1954 »	2.470.500.000
1955 »	2.315.120.000
1956 »	2.714.250.000
1957 »	3.182.710.000
1958 »	3.639.314.000
1959 »	3.090.070.000
1960 »	2.775.913.000
1961 »	2.038.117.000
1962 »	1.618.214.000
1963 »	1.490.320.000
1964 »	1.150.240.000

Skupaj Lit. 32.971.618.000

Pošiljke, ki jih pošljejo po drugih neuradnih poteh in denar, ki ga prinesejo osebo domov, seveda niso vsteti v zgornji vsoti. Res je, da jih večina pošlje potom banke, ker je tako boljše menjava, a kako tretjino denarja je prišlo prav gotovo po neuradni poti. Če zgoraj navedeni vsoti pristevamo še to, lahko rečemo, da so slovenski videmske pokrajine poslali v zadnjih 15 letih čez štirideset milijard lir.

Zadnja leta so se pošiljke emigrantov znatno zmanjšale, ker se izseljujejo v inozemstvo cele družine in je povečala emigracija v notranjost Italije, posebno v Piemonte in v Lombardijo. vzrok temu so pa tudi politične spremembe v Italiji. Potem ko se je začela politika viade levega centra, naši emigranti, iz strahu, da jim doma propade denar, vlagajo prihranke v inozemstvu. Ni ga delavca, posebno neporočenega, da ne bi imel hranilne knjižice v državi, kjer dela. Posebno tisti, ki delajo v Svisci, so nezaupljivi, ker so tam tudi izvajali namenoma široko propagando, da se ne bi pošiljal denar v Italijo.

Frispevek, ki ga daje slovensko prebivalstvo videmske pokrajine Italiji, je torej izredno velik. Več kot pol stoletja morajo naši ljudje hoditi po svetu za zaslužkom in zato lahko rečemo, da nimajo domovine ali imajo jo samo na papirju. Če mladi začnejo odhajati v svet, kar doma ni možnosti zaslužka. Ogromna večina naših upokojenih delavcev prejema pokojnino, ker so si jo prislužili v inozemstvu. Čas bi bil, da bi se nekaj ukrenilo, da se tudi naši skupnosti zagotovi kruh in pošteno delo doma, saj republiška Ustava jasno pravi v svojem 4. členu, da »Republika priznava vsem državljanom pravico do dela in skrbi, da se ustvari pogoji za uveljavitev te pravice« (La Repubblica riconosce a tutti i cittadini il diritto al lavoro e promuove le condizioni che rendano effettivo questo diritto).

Iz Krnatske doline

Umar je Primo Mauro iz Vizonta. Uso Krnahtsko dolino je globoko pretresla žalostna novica, da je pred vjenahiti umar zavoj sarčne paralize 55 letni delavec Primo Mauro iz Vizonta. Zato ke na vjenahiti ga njeso videli, so bližnji uderli u njega hišo anu tam obrjetli ubogega moža na pasteji martvega. Klicali so komunskega mjediha, ke je konstatou, de ga je zadela sarčna paraliza. Ranki Mauro je biu zlo štiman u vasi anu zatoú ga ne bojo pozabili.

Gorjani

Prezguodnji grob emigranta

Pred novim ljetom smo pokopali u Gorjanih 25 ljetnega Maria Czapiza, ki se je pred vjenahiti hudo ponesreču u Huminu. Czapiz je djelu že več ljet u Švicari anu je paršu ta hiši h staršem, tikerim je bil edina pomuč. Njega smart je zadala usej okuolici veliko žalost.

Nov puošni oficij

Prejšnji tjeđan so odprli nov puošni oficij u lokalih komun. Na cerimonijo so paršli usi pred-

stavniki lokalnih oblasti anu predstavnik provincialne puošne direkcije.

KRATKE DOMAĆE NOVICE

PRESTINT. Karlo Gujon se je par djelu na puoju močno raniu po harbitu barbtu s širiščem. Ozdravu bo u tresh tjeđnih.

FOJDA. Poročila se je maeštra Nerina Nardini s trgovcem Renzom Zomer iz Čedada. Prijatelji jima želijo dosti sreče na skupni življenjski poti.

TIPANA. Umar je Matija Noacco (Fadin), ki zapuša u veliki žalosti ženó Celesto anu hčer Fernando. Ranki je bil zlo parljubljen med domaćini, kar je pokazau tud njegou veličasten pogreb.

ŠPETER. Domaći jagri so sklenil, de bojo tud ljetos kupil za 800.000 lir divjaćine, de se bo razmnožila. U lanskem ljetu so u špeterskem komunskem lovišču odstrelili 470 glau razne divjaćine.

REZIJA. Novi sindik Marcellino Piellich je imenoval za svojega delegata asesorja Perikleja Beltrame, ki bo na mesto njega na komunu usak dan ob 11 uri. Ze podpise na certifikatih in anagrafskih dokumentih pa je pooblastil komunskega impiegata Alde Madotta.

PRI NAŠIH SOSEDIH V KOBARIDU

Slavnostna otvoritev novih prostorov tovarne igel

S skupnimi močmi se doseže mnogo — Po dvanaestih letih dela in odrekovanja višjih osebnih dohodkov je zrasla nova moderna tovarna — Pričakujejo novih koristi

Dne 19. decembra so imeli v Kobaridu veliko slavlje: delovni kolektiv tovarne igel «TIK» je uradno proslavil svojo vselitev v novo tovarniško poslopje in začetek obratovanja v novih pogojih dela.

Niti slabo vreme ni moglo preprečiti prebivalcem Kobarida in najširši okolici od šolarjev do sivih kmečkih občanov, da si ne bi ogledali nove tovarne in se tako na lastne oči prepričali o uspehih svojih soobčanov, ki so se posvetili tovarniškemu delu ter s svojo pridnostjo postavili trdne in solidne materialne temelje za vsestranski razvoj krajevnih skupnosti.

Tovarna TIK je začela obratovati še pred dvanaestimi leti in je bila nastanjena v nekdanjih prostorih avstrijske kasarne v Kobaridu. Takrat je peščica pogumnih in podjetnih ljudi, ki je bila skoraj brez vsakih delovnih izku-

senj o proizvodnji začela delati s tudi dokaj primitivnimi sredstvi in zastarelimi stroji. Misel je bila prava. Lotili so se izdelovanja vsakovrstnih jeklenih igel od navadne šivanke do najzahtevnejših igel. Proizvodnja je hitro naraščala, kolektiv se je širil in kmalu zasedel vse koticke v kasarni. Ze prvi direktor nove tovarnice, naš rojak Ivan Podreka (Giovannin), je zasnoval misel za gradnjo nove tovarne. Ta misel je potem počasi zorela in končno dozorela. Da bi jo uresničil, se je delovni kolektiv odrekal skozi vseh dvanaest let večjim osebnim dohodkom in drugim dobrinam in tako dokazal, da zasluži tudi pomoč od skupnosti v kreditih za izgradnjo novih delovnih prostorov.

Tako je pod Kobaridom zraslo novo, prelepo poslopje, v katerem je zdaj v sodobnih pogojih dela stekla dobro organizirana proizvodnja.

Kobarid postaja vsak dan bolj važno mesto. Pred nedavnim je tovarna igel TIK dobila nove moderne prostore in sedaj se bo mogla njena dejavnost še povečati

V Trstu se bodo sestali predstavniki SKGZ in italijanske manjšine Istre in Reke

Sestel se je izvršni odbor Slovenske kulturno-gospodarske zveze, na katerem je predsednik zveze Boris Race poročal o napovedanem sestanku izvršnega odbora z Unijo Italijanov za Istro in Reko. Skupni sestanek bo v nedejo 24. januarja ob 10.30 v Trstu na sedežu SKGZ v Ul. Geppa 9 in nanj bodo povabljeni tudi lokalni predstavniki javnega življenja.

Na sestanku bosta poročala predsednik Unije prof. Borne in predsednik SKGZ Race o položaju Italijanov, ki žive v Jugoslaviji odnosno o položaju Slovencev, ki živimo v Italiji. V obeh poročilih bodo začetna načela glede manjšinskega vprašanja ter kritično pregledano stanje in navedeni razni predlogi, da se položaj manjšin izboljša. V nedejo, verjetno popoldne, se bo zasedanje nadaljevalo z diskusijo in z razpravo o skupni izjavi.

Na seji izvršnega odbora je uvodoma poročal tajnik zveze Bogo Samsa o delovanju SKGZ v razdobju od zadnjega izvršnega odbora, ki se je sestel v začetku oktobra. Gre za pomembno in razgibano razdobje, saj je bil v tem času odprt osrednji kulturni dom v Ul. Petronio. Poročilo je podrobneje orisalo pogajanja za sestavo začasnega odbora za upravljanje osrednjega kulturnega doma in drugih domov, ki so vrnjeni Slovincem v okviru Londonskega sporazuma. Z obžalovanjem je bilo ugotovljeno, da ni bilo mogoče doseči enotnosti vseh slovenskih kulturnih organizacij in da predstavniki katoliških prosvetnih društev v odboru ne sodelujejo. Poročilo je nato obravnavalo otvoritev kulturnega doma in razna vprašanja, ki so povezana z upravljanjem doma. Zlasti je razveseljiva ugotovitev, da so bile vse predstave v Kulturnem domu zelo dobro obiskane, kar priča o velikem za-

nimanju slovenske javnosti in kar tudi dokazuje, kako veliko vrzel v našem življenju je ta dom zapolnil. V tej zvezi je bilo podčrtano, da je treba razširiti dejavnosti v domu tudi izven okvira Slovenskega gledališča z glasbenimi in zlasti z ljudsko-prosvetnimi predstavami.

Poročilo se je nato nanašalo na politični položaj na tržaškem področju zlasti v zvezi z izidi jesenskih upravnih volitev in s pogajanjem za sestavo občinskih odborov v okoliških občinah in pokrajinskega tržaškega odbora. Končno je poročilo obsegalo še nekatere druge dejavnosti zveze. O goriških vprašanjih je poročal član predsedstva dr. Peter Sancin, ki je predvsem orisal učinkovite napore, da se prepreči razlašanje zemlje kmetovalcev-Standreža. V tej zvezi so bili narejeni širši napori v sodelovanju z različnimi strankami in ob strokovni pomoči Kmečke zveze, ki so privedli do tega, da je 151 kmetovalcev iz Standreža in torej praktično skoro vsi prizadeti, vložili pritožbo proti razlastitvi. Sedaj mora o teh pritožbah razpravljati goriški občinski svet.

O delovanju kulturne komisije je poročal načelnik Edvin Švab, ki je navedel vrsto pobud za uspešno kulturno sodelovanje s koprskim okrajem. Odv. Angel Kukanja pa je poročal o delu gospodarske komisije.

Poročilo se je vnela živahna diskusija, v katero so posegli številni člani izvršnega odbora, ki so iznesli vrsto pripomb in kritičnih ugotovitev, v zvezi z obravnavanimi vprašanji in ki so nato odobrili delovanje zveze v zadnjem razdobju. Končno je izvršni odbor sprejel ostavko dosedanjega načelnika komisije za šolska vprašanja Draga Pahorja in se mu zahvalil za pomembne napore, ki jih je vložil v korist slovenske šole. Za načelnika

šolske komisije je odbor soglasno imenoval Petra Sancina, tajnik Bogo Samsa pa je prevzel tudi načelstvo komisije za vprašanja Slovenske Benečije.

AVTOSTRADA
PALMANOVA
GORICA
LJUBLJANA

Pred kratkim sta obiskali Ljubljano delegaciji občin Gorice in Nove Gorice, da bi s predstavnikoma Ljubljane in republike Slovenije razpravljali o vprašanju izgradnje avtomobilske ceste Palmanova-Gorica-Ljubljana, ki je življenjskega pomena za prebivalstvo Posočja in ki bi bila najkrajša povezava med Slovenijo in severno Italijo.

Predsednik mestnega sveta v Ljubljani inž. Tepina je popolnoma podprl načrt za povezavo italijanskega cestnega omrežja s slovensko prestolnico, ker je takšna zveza najbolj logična in naravna. V razgovorih so ugotovili bistveno enakost gledanj o koristnosti takšnega objekta, s katerim se strinjajo tudi izvedenci, ki so se sestali v Novi Gorici, da bi določili stično točko dveh cestnih odsekov na državni meji.

Delegaciji je sprejel tudi podpredsednik izvršnega sveta Slovenije Beno Zupančič, ki je med drugim poudaril, da bi se mogli hitro začeti stiki prijateljskega sodelovanja med Slovenijo in deželo Furlanijo — Julijsko krajino. Vprašanje graditve tako važnega objekta je dobilo mednarodne dimenzije. To so bili le prvi koraki na dolgi poti požrtvovalnega dela in stiki se bodo nadaljevali.

DROBCI IZ NAŠE ZGODOVINE

SLOVENSKE «BANKE»

Longobardski kraljevini so na pravili konec frankovski kralji, Karel Veliki in njegov naslednik. Pod oblastjo Frankov so prišli tako površje oglejski patriarhi, skoraj vsi nemškega rodu: cesarji so jim dali toliko privilegijev, da je Furlanska Marka dejansko prešla v njih oblast.

V tem času so nastali po vsej Furlaniji gradovi z nemškimi grajsčaki in Furlani so bili tako rekoč, zasluženi od njih. Na etnični meji (med Slovenci in Furlani), od Ibane do Rezijske, je nastala gosta veriga utrjenih gradov; Ibana, Grounberg (Karkoški grad). Urusberg nad Senčurjem. Čukola nad Čedadom, Sofumburg med Čedadom in Fojo, Partistein med Fojo in Ahtnom, Attems v Ahtnu, Černejski grad pri Njemah, Zavornjan ob Teru, Tarcent, Rtin, Humin, Vencen ob Tilmentu.

Nad to črto, so slovenskih tleh, ne najdeš nobenega gradu, razen gradiča v Bijačah, ki je služil kot ječa «Landarske Banke».

Takoj po sklenjenem miru z Longobardi, ko so bili že stalno naseljeni po hribih in dolinah ob Nedizi, so si Slovenci lepo in vzorno uredili svoje gospodarske in socialne razmere, po vzorcu staroslovanskih zadrug in so ostali sami gospodarji na svoji zemlji.

SOSEDNJE

Na podlagi najširše demokracije, je bila vsa oblast v rokah «Sosednje», katero so sestavljali hišni gospodarji oziroma posestniki. Vsaka vas (kamun) je imela svojo sosednjo s posebnim statutom, ki si ga je sama sestavila.

Hišni gospodarji so se zbirali okoli «Lastre» (kamenite mize), pod lipo, pred cerkvijo ali na sredi vasi. Izborali so si župana (dekan), kateremu so izročili posebno palico v znamenje oblasti. Župan je presegoval sosednjam, ki jim je sklicaval od moza do moza po obnočnikih (kursorih) in je skrbel za izvršitev sklepov sosednje.

Z županom so sestavljali nekaj izvršnih oboor še trije podžupani (sindiki), dva zaprisežena moža (giurati), cerkveni klicar (carnarius) in zapisnikar (cancelarius). Zapisnikar je zapisaval sklepe sosednje (verbale) in je bil en sam za vse kamune. Bil je navzoč le pri «Velikih Sosednjah»; verbale vaških sosednj je pisaval doma, na podlagi tega kar mu je povedal eden izmed zaprisežnikov, ki je bil navadno oobenem še obhodnik (kursor) in «berič». Vse službe so bile brezplačne. Glasove pri sosednjah so vrezavali na posebne palice.

Vseh takih Sosednji ali županstev, je bilo 36 in vsaka je imela svoj poseben pravilnik (statut), katerega se je morala strogo držati.

Vse te županije so bile federativno združene v dve «Veliki županstvi», ki sta se imenovali «BANKE». Beseda «Banka» je prišla iz latinskega «bancum», nekakšna lesena truga, v kateri so se hranile stare pergamente, patenti, privilegiji in originalni statuti, velikih in malih županstev. Zaklenjena je bila z dvema kjučema, ki sta jih hranila Velika župana.

LANDARSKA BANKA

Pod Landarsko Banko so spadale vse «Sosednje» oziroma županstva Nediške in Sovodenjske doline in jih je bilo 21: Dolnji Brnas, Bijača, Erbec, Laze, Tarčet, Mersin, Petjah, Azla, Sv. Peter, Vrh, Ofijan, Sarženta, Bijarč, Klinjé, Brišča, Ronec, Sovodnja, Gorenji Brnas, Matajur, Čeplesišče, Brdica.

Sedež: Banke je bil v Bijačah in pozneje v Tarčetu; bodisi v Bijačah kakor v Tarčetu sta se ohranili še kameniti «Lastri», okoli katerih so se zbirale «Veliki

Cerkev sv. Antona opata v Gorenji Mjersi pred katero so se sestajali poslanci slavne Mjerske ali parlamenta. Pod lipo hranijo še danes ostanke kamenite mize, takojmenovane lastre. Tudi danes se tu vrše svečani obredi. Na sliki v' d' mo cerimonijo, ko so vzdali spominsko ploščo na mestu, kjer se je Banka sestajala

ke Sosednje» Banke in «Veliko Sodišče».

MJERSKA BANKA

Pod Mjersko Banko je spadalo 15 Sosednj ali županstev: Sv. Lenart, Hlasta, Livek, Gorenji Trbilj, Srednje, Utana, Kosca, Dreka, Oblica, Podpeč, Grmek, Hostne, Kravar, Dolnji Trbilj, Doljenje, Mjersa.

Mjerska Banka se je zbirala v «Veliko Sosednjo» okoli «Lastre»

IZ «ZGODOVINE FURLANIJE»

Stare naselbine in grobišča v Benečiji

V svoji zgodovini furlanske dežele pripoveduje zgodovinar Pio Paschini tudi o starih grobiščih in naselbinah v Furlanski Sloveniji. Tako piše v I. zvezku te svoje knjige na strani 3 in 4 med drugim:

V Furlaniji so našli samo redke in sporadične sledove kamene dobe, n. pr. v Čedadu in okolici, med Sediglo in Mlinom pri Krminu in drugod. Dve pravi neolitični najdbi pa sta bili odkriti v Veliki jami v sovodenjski občini in pri Sv. Hilariju v Zgornji Nadiški dolini. V Veliki jami so našli ostanke posode, ki je zelo podobna ostalim zemeljnjam posodam, kakršne po navadi najdemo po jamah, v najdbiščih na prostem in tudi pri stavbah na koleh v Severni Italiji. Poleg tega so našli tukaj tudi druge predmete, kot koščke okroglega kamna za mletje, dva kosa obdelanega rogova, ki so jih najbrže rabili za ročaje itd.

V neolitični dobi je orodje iz kosti pri jamskih prebivalcih nadomestovalo, kot se zdi, podobne predmete iz kremena in so ga našli v precejšnjem številu po kavernah. Prav tako so našli tudi ostanke živali: jelena, koze, ovce, vola, merjasca, prašiča, divje mačke, polha, kot ostanke jedi in nam dokazujejo, da so se družine, ki so prebivale po teh jamah, pečale s pastirstvom in z lovom.

Podobne neolitične najdbe dobimo tudi v jami pri Robiču, kjer so poleg drugega našli tudi lepo bronasto iglo.

Na strani 6 in 7 pa piše:

V Sv. Petru Slovenov, na treh plasteh konglomerata, ki leže v podnožju hriba Brdo, so odkrili na desetine podobnih grobov, kakršni so oni v Sv. Luciji in v Kobaridu. Tudi to grobišče je bilo precej obsežno in nam priča, da je moralo v teh krajih prebivati precej številno prebivalstvo, ki pa prav gotovo ni bilo bogato, kar je razvidno iz relativnega ubošstva in enoličnosti najdenih predmetov.

Pogrebni predmeti so bili najdeni v obilici tudi pri odkopavanju na grobišču pri Barnasacco

v Gorenji Mjersi, pri cerkvi sv. Antona opata, pod lipo.

36 župani so sestavljali «Aren-go» = «Parlament» ali «Višjo Sosednjo», ki se je redno sestajal enkrat na leto okoli «Lastre» pod lipo, pri cerkvi sv. Kvirina, pod Šempetrom in je sklepal o skupnih zadevah vseh slovenskih vasi; po potrebi je bil sklican tudi večkrat na leto. Predsedovala sta mu, navadno, po vrsti Landarski in Mjerski Veliki župan.

blizu Čedada. Tu se nahajajo predmeti bolj globoko in manj pokvarjeni od onih pri Sv. Petru Slovenov, vendar pa so iz poznejše dobe. Grobovi so zelo gosti: na površini, ki odgovarja enemu furlanskemu oralu, so jih našli približno štiristo.

Po večini najdemo v teh grobiščih v vseh dobah njihovega trajanja sledove sežiganja trupel. Sežgane kosti in pepel so polagali v jame, ki so bile po navadi napravljene v zemlji in pokrite z rdečo kamenito ploščo, včasih v rdečo kamenito posodo, včasih pa spravljene v glinasti posodi, zelo redko pa tudi v bronasti. Poleg ostankov mrličev, so polagali tudi mrličke predmete, ki so bili več ali manj številni, z ozirom na spol, starost in socialen položaj umrlega.

Med temi najdemo sponke za

V manjšem kraju sta bila dva brivca. Prvi je bil vedno lepo počesan in obrt, drugi pa ves zanemarjen, pravo nasprotje prvega.

Pa so rekli prijatelji drugemu: «Ti, le poglej, kako je oni lepo počesan in urejen, ti pa nisi. Če ne boš bolj skrbel za svojo zunanost, bomo šli k onemu na striženje in britje!».

«Nikar!» jih je pričel rotiti prizadeti, «mar ne veste, da mene brije in striže on, jaz pa nje-ga?»

Velika ameriška tovarna klobukov je dala nabiti velikanske plakate z reklamo: «Charlie Chaplin nosi samo naše klobuke!» Konkurent je pripisal pod to reklamo: «Zato se mu pa ves svet smeje!»

«Mamica, Ančka je popila stekleničko črnila.»

«Ježešna!»

«Brez skrbi bodi mamica! Sem ji že potisnil pivnik v usta.»

«Ne morem vas sprejeti v služ-

Rezijanska narodna pesem
v ljubljanski filharmoniji

Znani operni pevec Mitja Grogarač zapel «Tu so ti trije krajevi», in «štiri rožice», - Pesmi sta vzbudili med poslušalci veliko zanimanje

Konec oktobra lanskega leta je bil v filharmonični dvorani v Ljubljani solistični koncert znane opernega in koncertnega peva baritonista Mitja Grogarača, ki ga je spremljal na klavirju pianist Marjan Lipovšek. Na svojem recitalu je pevec Mitja Grogarač pel razne napeve in pesmi najslavnejših komponistov in med njimi tudi slovenskega komponista Kreka. Od Krekovih kompozicij je zapel tudi dve rezijanski in sicer o svetih treh kraljih in pa o štirih rožicah.

Ljubka šaljiva pesem o svetih treh kraljih spada prav v sedanji čas okoli božiča in novega leta. V «Matajurju» priobčujemo na tem mestu Trikraljevsko pesem v rezijanskem dialektu in še v književni slovenščini, da bo vsak občutil lepoto naših neznanih ljudskih pesnikov in da bo še primerjal oba teksta in videl, da je razlika med rezijanščino in slovenščino samo v malih dialektalnih razločkih, ki uporabljajo po nekatere italijanske besede:

Tu so ti trije krajevi

Tu so ti trije krajevi,
no zvyzdo ni so vidali
ta pot na je jin kazala.
Se našimal den novi kraj,
kraj ta nad semi krajami.
Ni so paršili z dalečnjega

no šenk ni so mu ofrali:
auòr no miro no inčens.
Z dobro roko an se odkrel.
nu zasmejoč se rivirel.
«muji trije krajevi
njan muj synič je usanal,
hejta, da an se ne zbudi».

Tu so ti trije kraljevi

Tu so ti trije kralji;
Tu so zvezdo so zagledali,
ta jim je pot kazala.
Rodil se je (en) novi kralj,
kralj ta nad vsemi kralji.
Prišli so iz daljnih krajev
in dar so darovali:
zlato in miro in kadilo.
Z desno roko se jim je razkril
in smehljajoč jih je pozdravil.
«O moji trije kralji,
moj sinko zdaj če spiš,
pazite, da se ne zbudi!».

Italijanske besede: oro (auòr) = zlato, inčens (incenso) = kadilo, rivirel (riverito) = spoštljivo pozdravil ofrali (offerta) = ponudili.

Matajur ali Baba?

Kakor koloča svoje cibeta, takuo Matajur ima zbrane okuole sebe naše breguove. On je nabuj vesok an gleda čez vse naše bregi dol na Laško an dol na muorje.

Iz Matajura se je longobarski krāj Alboin mjesca maja ljeta 569 po Kristusu, nagledu lepote furlanske ravnice, poprjet k' jo je zavzeu.

Kaduò je dau imé «Matajur» kralju naših bregi?

V starih dokumentih najdemo imé «Matajur» šeló po ljetu 1700. Od kod je paršló tuo čudno imé?

Naši ti stari so ga imenovali «BABA» ali «VELIKA BABA» in še današnji dan Mersinac an Matajuraci ti porečeta «grem gor h BABI» - «gor pri Babi» in tud' drugod po naših dolinah poznajo to imé. Todà staro imé, to pravo imé našega Matajura bi bilo «Velika Baba».

Furlani, ki ga vidjo velikega čez vse bregi, so mu pravli «mont majòr = monte maggiore» (narvenč' brjeg) an iz tega imena so stisnili imé Matajur.

Zna bit tudi, de imé je paršló od bregà sv. Jurja nad Ruoncom, ne katerim je bila tudi stara cjerkuca sv. Jurja, ki sadà je zasuta, brjeg, ki je parvezan za Matajur an k' se vid' tud dol' s Furlanije. Takuò iz furlanskega «mont» (brjeg) an slovenskega «sv. Juri» so stisnili imé «Matajur» in kier dokumente so pisal' tamdol', imé «Matajur» je premagalo «Veliko Babo».

Drobni nasveti

★ Deževnica je odlično sredstvo za polt. Osvežite svojo polt s tem, da si od časa do časa denete na obraz obkladke iz deževnice, ki mora pol ure stati.

★ Prekuhani in že uporabljeni ruski čaj (zrnca) je odlično gnojilo za rože, če ga spomlad zmešamo z zemljo v cvetličnih lončkih.

★ Če se vam vogali preproge vihaajo, všijte vanje košček svinca.

★ Steklenice, v katerih ste hranile olje ali kakšno drugo masno tekočino, najlepše očistite s koruznim ali pšeničnim zdrobom.

★ Če so vam mali ali veliki otroci zagrešili masne madeže na knjižnih straneh, vzemite vroč likalnik in čez pivnik rahlo pritiskajte na madeže.

★ Koštrunovi kotleti so posebno pikantni, če jih pred pečenjem namažemo z gorčico.

bo, ker imamo že vsa delovna mesta zasedena.»

«Pa me vendar lahko, saj se ti sto malo, kar bom delal, ne bo toliko poznalo, da bi drugim delo odjedal.»

«Kakšna lenoba si! Ura je že osem pa si še vedno v postelji!»

«Jaz sem lenoba? Dragi moj, jaz vedno vstajam s soncem. Toda jaz nisem kriv, če že dva dni ni sonca.»

Marko sedi v kurniku.

Mati: «Le kaj ti pride na misel, da greš sedet v ta smrad?»

Marko: «Ko je pa oče rekel, da moramo otroci s kurami spat.»

«Janez, že spet greš v gostilno? Ali ne veš, da bo treba čez teden dni plačati najemnino in elektriko?»

No, do takrat bom pa že najzaj.»

Iz Nadiške doline

V naših krajih bodo omilili omejitve vojaških služnosti

Občani iz Špetra ob Nadiži so z zadovoljstvom sprejeli vest, da je obrambno ministrstvo končno vsaj deloma upoštevalo njihove pritožbe proti vojaškim služnostim, ki predstavljajo tudi v tej občini veliko oviro kmetijstvu in gospodarstvu na splošno. Pred dnevi je to ministrstvo izdalo odlok, s katerim se zmanjšuje področje vojaških služnosti v tej občini, drugod pa so omilili njihove omejitvene predpise. Iz vojaških služnosti so izločeni naslednji kraji: strnjeno naselje v Špetru, dalje vasi Brnas, Sv. Kvirin, Bečja in Nokula.

Podoben ukrep je obrambno ministrstvo izdalo tudi za čedadsko občino, ter je tudi tu na večjem področju občine znatno zmanjšalo zadevne predpise. Zato računajo meščani, da bo to omiljenje ugodno vplivalo za razvoj gospodarstva, zlasti pa bodo nove gradnje dobile večji razmah.

Kar se Čedadu tiče, naj omenimo še, da so v njem v drugi polovici lanskega leta zgradili 37 novih poslopij s 54 stanovanji, v katerih je skupno 250 stanovanjskih prostorov, poleg teh pa še 139 raznih drugih prostorov in trgovin. Poleg tega so v istem času zvišali tri druge stavbe ter pridobili v njih nadaljnjih 22 sob. Seveda pa v mestu še vedno ni dovolj primernih stanovanj in je kriza v tem oziru občutna.

Čedad

Avtobus Čedad-Cento

S 5. ženarjem je bila ojačena avtobusna linija, ki povezuje Čedad s Cento an kraje « Pedemontane ». Urnik je tale: odhod iz Cente ob 7,00 — prihod v Čedad 7,55; odhod iz Čedada ob 13,05 — prihod u Cento 14,00; odhod iz Cente ob 15,40 — prihod u Čedad 16,35; odhod iz Čedada ob 17,30 an prihod u Cento ob 18,25.

Poleg teh voženj bo ob nedeljah an praznikih vozil avtobus tudi ob 7,40 iz Cente s prihodom u Čedad ob 8,35 an ob 12,40 iz Čedada s prihodom u Cento ob 13,35.

Podbonesec

Iz komunskega konsilja

Na komunskem konsilju so med drugim imenoval komunsko volilno komisijo (Commissione elettorale), obnovil administratorje ECA (komunska podporna ustanova), potardil tarifo za « dazio » an družinski davek za ljeeto 1965 an potardil sedanjega davčnega izterjevalca za « dazio ».

Glede del so sprejel u brjeme bilance uzdarževanje fonjatur u Tarčetu. Potardil so tud seznam tistih, ki imajo brezplačno mje-dihovo pomuoč an so zatuž sprel tud kambiamente u bilanču. Ob koncu so še imenoval revizorje računov za ljeeto 1964.

Mali obmejni promet

Mali obmejni trafik mjesca decembra je bil kar velik, posebno če pomislimo, de je bluō dosti dažeunih an marzlih dni. Čez kunfin je šlo 18.274 ljudi in sicer

iz italijanskega kraja 6.282, iz jugoslovanskega pa 11.800. Največ prehodov je bluō skuoz obmejni blok u Štupci, kjer so jih nastjel 16.315, temu sledi obmejni blok u Solarjih pri Dreki, kjer je bluō 504 prehodov, potle pridejo Polava pri Čepatiščih 482, Most na Nadiži v tipanskem komunu 442, Most Mišček v Idrijski dolini 338 an Učja, kjer je bluō 188 prehodov.

Ronac

Gradnja kooperativnega hljeva

Glih tele dni je kompartimentalni agrarni inšpektorat iz Benetk dal vjedet na komun, de bo stat dal 50 procent kontributa na stroške 30 milijonov lir, ki bojo korli za zgradit kooperativni hljeu u Roncu. Ljudje so bli te novice rjes vesjeli, zaki se bojo mogle sada realizirat njihove sa-nje.

NESREČA. Bepina Manzini, stara 34 ljet, je z glavo udarila ob njekšno željezo na oknu an se močno ranila. Muorala se je zatejci po mje-dihovo pomuoč u čedadski špitau.

Mažerole

Na zadnjem komunskem konsilju, ki je bil dne 28. decembra, so med drugim sklenil uzet kakih 10 milijonov posojila za nape-ljavo kanalizacije u Mažerolah. Ljudje so bli tiste novice zlo veseli, zaki so štuť gledat, de gnoj-nice teče kar po vaških poteh.

Fojda

Imenovanje komunskih komisij

Parvo djelo novega komunskega konsilja je bluō imenovanje raznih komunskih komisij in sicer:

ECA (Ente Comunale Assistenza - občinska podporna ustanova): Ezio Bortolutti, Marcello Cavallo, Renato Scorset, Ugo Rojatti, Enrico Lazzaro.

Komunska volilna komisija (Commissione comunale elettorale): Sergio Gabrici, Ermenegildo Rojatti, Enzo Ursella, Antonio Beccari, Ettore Traccogna, Luciano Vanone, Pietro De Luca.

Komisija za gradbeništvo (Commissione per l'edilizia): Vittorio Grande, Delfo Benati, Giovanni Grimaz, Rino Colussa, Aldo Marchiol, Disma Colussa, Rino Cedermaz, Vescovo Remigio, Pio De Luca, Adelchi Franzil.

Komisija za sestavo seznamov ljudskih sodnikov (Commissione per la formazione dell'elenco dei giudici popolari): Giuseppe Baso, Pio De Luca.

Predstavniki komuna za veterinarski konzorcij: Giovanni Del Bianco, Vittorio Perabò.

Predstavniki komuna za šolski patronat: Sergio Gabrici.

Revizorji računov (revisori dei conti) za ljeeto 1964: Bernardino Celledoni, Enzo Ursella an Antonio Beccari.

Na istem konsilju so še spre-

NESREČA. Par djelu na žagi si je 29 ljetni Silvano Jacuzzi po nesreči odrjezu peti parst čampne roke. Sobit so ga odpejal u čedadski špitau, kjer so ga spre-jel s prognozo 20 dni.

U špitau so muorli pejat tud 49 ljetnega skalpelina Luigija Grafiča, zaki mu je njekšna skale zmečkala parst čampne roke an 59 ljetnega Lenarta Makoriča iz Mažerol, ki je padu na ledeni cjesti an se udaru u čelo. Parvi bo ozdravu u dveh tje-dnih, drugi pa u desetih dneih.

Tavorjana

Konzorcij kamnosekov

Kot znano, je u našem komunu okuol 100 skalpelinov (kamnosekov). Ob ožakžoni praznika kamnosekov, ki smo ga imjel pred novim ljetom, so paršli tud funkcinarji furlanskega artigianata s predsednikom Di Natalejem, ki nam je dal idejo, de bi se unil u konzorcij, zaki samuō takuō bomo mogli progredit. Objubu nam je tud uso svojo pomuoč.

Nova sekcija krvodajalcev

Pred novim ljetom so u Tavorjani ustanovil sekcijo krvodajalcev, h tikeri je pristoplo okuol petdeset ljudi. Za predsednika sekcije so zbral Guerina Cenciča, za podpredsednika Marijo Jotti, za sekretarja pa plevana Tullia Dreossija.

Vse kaže, da bodo vojaške služnosti, ki so težko breme naše siromašne zemlje, več ali manj odpravljene. Naša slika kaže tablo, ki prepoveduje fotografiranje

Iz Kanalske doline

UMRL JE EMERIK MRAK

Globoko nas je pretresla žalostna vest, da je umrl v videmski bolnici po kratki bolezni naš zvesti naročnik, 55 letni Emerik Mrak.

Rajniki je bil doma in Trbiža, a je živel že dosti let v Vidmu, kjer je imel foto-atelje in bil zato zelo poznan med vsemi sloji. Izredno je bil navezan na svoj rodni kraj, na Kanalsko dolino, katero je v družbi prijateljev preneštetokrat imenoval « zelena dolina ». Njegov najljubši konjiček je bila planinska flora in zato se je rad sestajal z ljubitelji narave. Kadar se je srečal z njimi se je vedno zadržal v živahnem pogovoru pozno v noč. Zelo rad je prebiral pa tudi slovenske časopise in bil dolgoletni

naročnik « Matajurja » in oglaševalac. Marsikateri lep posnetek, ki ga je prinesel naš list, je izdelal pokojni Mrak. Praznina, ki je nastala z izgubo tega priljubljenega in med vsemi spoštovanega moža, je nenadomestljiva. Družini nepozabnega rajnega izrekamo naše globoko sožalje.

ŽELEZNISKA POSTAJA V NABORJETU ZANEMARJENA

Kot znano, je Naborjet zelo privlačna turistična točka v Kanalski dolini, tako poleti kot v zimskem času. Medtem ko se domačini na vso moč trudijo, da bi vas olepšali, da bi bila še bolj prikupna, vidimo, da je železni-

ška postaja popolnoma zapuščena. Tu ni niti dostojne čakalnice, da ne govorimo v kakšnem stanju je stranišče in da ne naštevamo drugih spektaklov, ki se nam nudijo ob pogledu na umazan in počečkan zid. Sedaj je župan, na prošnjo lokalnega prebivalstva, poslal na upravo železnice v Trst in v vednost tudi turističnim ustanovam pismo, v katerem prosi, da bi se uredila za deva čakalnice, ki prav gotovo ni v ponos vasi.

Župan je poslal prošnjo tudi na direkcijo pošte v Vidmu za spremembo urnika na tamkajšnjem poštne uradu, ker sedanji namreč ne odgovarja lokalnemu prebivalstvu.

DOBRODELNE INICIATIVE V TRBIŽU

Ob priliki božičnih praznikov so se v trbiškem komunu bolj kot kdajkoli spomnili ubogih. ECA (občinska podporna ustanova) je razdelila družinam, ki so v seznamu občinskih revežev, posebne pakete z raznimi živili. Na uboge pa niso pozabili niti lastniki hotelov in trgovci, ki so nudili otrokom brezplačna kosila in jih obdarili z dobrotami.

Učja

Zima, ki je, lahko porečemo kuaž pousod, mila, ni ošparala Učje. Se ljetos je zapadlo oku 2 metra snega an so bli več dni popounoma odrjezani od sveta. Na srečo je provincialna administracion dala sobit odprjet cjesto, zaki drugač bi začeli ljudje tarpjet pomanjkanje. Učja je rjes uboga gorska vas, ki ima oku 300 ljudi an muorajo kuaž ves živež kupovat (z denarnimi rimesami emigrantov), zaki tle se ne pardjela drugega kot nekaj fižuola an krompirja, pa še tega ne dosti, zaki je zemlja malo rodovitna an obdelovanje zemlje je zlo težko. U zadnjih ljetih je že dosti ljudi zapustilo vas an so se naselil na raunem, zaki u Učji je zlo težko živenje, posebno u zimskem času.

SVEČKE
AVTOELEKTRO
TOLMIN

garancija
brezhibnega
delovanja
motorja!